

УДК 811.161.2*373.2

ВІДГІДРОНІМНІ ОЙКОНІМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ОНОМАСТИЧНИХ МІРКУВАНЬ ВІКТОРА ПЕТРОВА

Віра КОТОВИЧ,

доктор філологічних наук, професор кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна, Дрогобич) virako@ukr.net

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-6370-8135>

Research ID M-6500-2018 <http://www.researcherid.com/rid/M-6500-2018>

Олена КРАВЧЕНКО-ДЗОНДЗА,

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання у початковій школі, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка (Україна, Дрогобич)

olencha1968@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4857-3460>

Research ID: N-8769-2018 <https://www.researcherid.com/rid/N-8769-2018>

**Статтю подано до редакції / The article is submitted to the editorial board:
14.09.2021.**

Статтю опубліковано / The article published:

У статті здійснено аналіз відгідронімних ойконімів України з огляду на ономастичну теорію річкознавства, запропоновану Віктором Петровим. Установлено, що дослідженню одного з найважливіших і малоз'ясованих історичних питань – походження слов'ян, ученому слугували не тільки найдавніші свідчення історичних та археологічних джерел, але й лінгвістичні матеріали. З-поміж останніх особливе місце дослідник відводив географічним назвам як важливому мовному релікту, що може надійно зберігатися протягом тисячоліть. Доведено, що вивчення ойконімно-гідронімних паралелей веде до з'ясування природи назв населених пунктів і гідрооб'єктів із проекцією на етнолінгвістичні та міграційні явища, проливає світло на питання культури українського назвотворення.

Наголошено на важливості паралельного дослідження гідронімів та ойконімів, визначення взаємозумовленості назв річок та поселень. Виокремлено найпродуктивніші словотвірні моделі однойменних ойконімно-гідронімних утворень залежно від напрямку словотвірного імпульсу в межах ойко-гідросистем.

Ключові слова: Віктор Петров, гідронім, ойконім, гідронімний код, ономастика, лінгвокультурологія.

VIDHIDRONYMIC OIKONYMS OF UKRAINE IN THE CONTEXT OF VICTOR PETROV'S ONOMASTIC CONSIDERATIONS

Vira KOTOVYCH,

Doctor of Philology, Professor of the Department of Philological Sciences and Methods of Teaching in Elementary School, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University virako@ukr.net

Olena KRAVCHENKO-DZONDZA,

Ph.D in Pedagogy, Associate Professor, Department of Philological sciences and techniques of teaching in elementary school, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Ukraine, Drohobych) olencha1968@gmail.com

In the article analyzes the vidhidronymic oikonyms of Ukraine in view of the onomastic theory of river science, proposed by Viktor Petrov. It has been established that the study of one of the most important and understood historical issues – the origin of the Slavs, the scientist used not only the oldest evidence of historical and archaeological sources, but also linguistic materials. Among the latter, the researcher gave a special place to geographical names as an important linguistic relic that can be safely preserved for millennia. It is proved that the study of oikonymic and hydronymic parallels leads to the elucidation of the nature of the names of settlements and hydro objects with a projection on ethnolinguistic and migratory phenomena, sheds light on the culture of Ukrainian naming.

The importance of parallel research of hidronyms and oikonyms, determination of interdependence of names of rivers and settlements is emphasized. The most productive word-forming models of the oikonymic and hidronymic formations of the same name depending on the direction of the word-forming impulse within the oikohydraulic systems are singled out.

The method of onomastic research proposed by Viktor Petrov, in which the name is not taken separately, but considered in connection with other onyms localized within a certain space, encourages to abandon episodic and partial studies of single, isolated names and allows the study of vidhidronymic oikonims. Ukraine not only in onomastic, but also linguistic and cultural aspect.

Key words: *Victor Petrov, hidronym, oikonym, hidronymic code, onomastics, linguistic and cultural.*

Постановка проблеми. В. Петров – «український етнограф, фольклорист, історик, археолог, літературознавець та філософ», «один із найяскравіших українських інтелектуалів свого часу», «науковець та письменник», «високопрофесійний знавець першоджерел із духовної сфери життя людини – слов'янських та балтійських мов» (Андреев, 2012, с. 17). До далеко не повного переліку граней наукової та літера-

турної діяльності вченого додамо вагому й не означену тут – *ономаст*. Шлях до ономастики в дослідників проходить по-різному: через історію, географію, красзнавство, лінгвістику. У В. Петрова-Домонтовича ця дорога пролягла через археологію.

«Змінюється людність, зазнає змін її мова, а назви річок, озер тощо залишаються тими ж. Вони є правдивими залишками мови древнього місцевого населення, давніми мовними реліктами», – зазначає В. Петров з покликанням на гідронімні студії О. Погодіна та з апелюванням до методики здійснення таких досліджень, запропонованої К. Бугою (Петров, 1972, с. 57).

Аналіз публікацій. Вивчення слов'янського етногенезу не могло обійтися без ґрунтовного опрацювання індоєвропейського, балто-слов'янського, мовознавства, а лексичні розвідки – без аналізу пропріативів. Тож монографія «Етногенез слов'ян» (Петров, 1972) містить ретельний аналіз гідронімів, а на цій основі – часто несподівані та безапеляційні висновки вченого.

В. Петров брав активну участь у роботі створеної 1960 р. та очоленої К. Цілуйком Української ономастичної комісії, написав низку досліджень з питань ономастики та топоніміки: «Назви річок України за античними джерелами», «До методики дослідження власних імен в епіграфічних пам'ятках Північного Причорномор'я», «Из топонимики и ономастики Северного Причерноморья», «Найдавніші назви річок України. До методики дослідження гідронімичних назв», «Історична топографія Києва. Першопчатки міста. Місто Володимира, структура і походження», «Назви слов'янських (давньоруських) божеств», «Гідроніми України за античними джерелами», «Нова праця з гідроніміки Полтавщини», «Гидронимия Верхнего Поднестровья. Опыт построения методики гидронимического изучения», «Територіальні діалекти і власні назви» тощо. Дослідник був переконаним, що важко переоцінити значення води в процесі освоєння території. Зазвичай люди обирали воду основним чинником свого поселення. Тож річки й озера, джерела й струмки, стави й болота, їхнє розташування, розміри, форми, якісні ознаки (колір, температура, смак), зв'язки з іншими елементами природного середовища – гірськими породами, ґрунтами, рослинністю, рельєфом тощо відбито в низці назв поселень. «Збіг назви річки й населеного пункту становить закономірність», – переконував учений (Петров, 2013, с. 115).

Люди селилися біля ріки чи потоку, які вже мали своє найменування. Про такі ойконіми кажемо, що це назви доойконімного рівня деривації, а процес перенесення назви гідрооб'єкта на назву об'єкта,

заселеного людиною, в ономастиці прийнято називати трансонімізацією. На первинність гідроніма щодо ойконіма вказували ще лінгвісти ХІХ ст. Однак з часом дослідники гідронімії уточнили цю думку: якщо йдеться про назву великої і відомої ріки, то поселення, засноване на її березі, часто може іменуватися за назвою водної артерії. Малі ж потоки беруть свої імена від населених пунктів або їх частин (Карпенко, 1964, с. 185).

Мета статті – здійснити аналіз відгідронімних астіонімів України в контексті ономастичної теорії річкознавства Віктора Петрова.

Виклад основного матеріалу. З-поміж усіх сьогоденішніх назв українських міст ми окреслили велику групу, етимонами для яких послуговували гідроніми. Створюючи їхній лінгвокультурологічний портрет, виділяємо три зони: ядерну, зону ближньої периферії, зону дальньої периферії. *Ядерна зона* – теперішня назва поселення, його локалізація. *Зона ближньої периферії* – аналіз астіоніма як назви поселення, мотивованої гідронімом. *Зона дальньої периферії* – характеристика гідроніма-етимона.

Балаклія (Хрк.). Колишня козацька слобода заснована та поіменована Яковом Чернігівцем 1663 р. як *Балаклея* (Маринович, 1989, с. 67). Такий ойконім мотивовано назвою однойменної ріки *Балаклея*, л. Сіверського Дінця п. Дону, яка засвідчена в історичних джерелах у різному фонетичному вияві: *Балаклійка, Балаклейка, Балаклея, Бальклейка, Балькля, Булукля, Буликля, Больклей, Болуклей, Болаклейка, Велокля, Пелокля* та ін. (Цілуйко, 1979, с. 31). Твірний гідронім дослідники вважають тюркським за походженням і вбачають у ньому апелятив *balaq, balıq* ‘риба’ (Вербич, 2017, с. 393). Форми на *-лей /-лея*, могли виникнути під впливом географічного терміна *лей, ляй* ‘ріка, річка, яр’ (Мурзаєв, 1984, с. 339), який унаслідок народної етимології часто заступає в гідронімах давній тюркський суфікс *-ли* (Лучик, 2014, с. 32); див. ще (Котович, 2020, с. 198; Котович, 2021, с. 17).

Бахмут (Днц.). Поселення відоме з 1571 р. (Маринович, 1989, с. 52). Його назву мотивовано назвою ріки *Бахмут*, п. Сіверського Дінця п. Дону (Цілуйко, 1979, с. 35). Гідронім *Бахмут*, очевидно, іранський за походженням, закріплений за назвою річки через тюркське посередництво. У його основі – перське *rehn* ‘широкий, великий’, що в слов’янському мовленні зазнало чергування *-p- /-b-, -n- /-m-*, та індоєвропейське **ued- / *ud- / *ut-* ‘вода’ (Железняк, 1987, с. 129–131), тобто ‘велика вода’; див. ще (Котович, 2020, с. 198; Котович, 2021, с. 24).

Бердянськ (Зп.). Поселення засноване 1827 р. (Маринович, 1989, с. 80) на місці давніх козацьких та рибальських осель і морської при-

стані, зведеної 1673 р. запорозькими козаками. Первісну назву селища *Берди* (до 1841 р.) мотивовано назвою ріки *Берда*, яка впадає в Азовське море (Цілуйко, 1979, с. 39), а згодом від назви цього селище поіменовано місто *Бердянськ*. Гідронім утворено внаслідок онімізації географічного терміна *бердо* ‘пагорб, височина, скеля, обрив, прірва’ (Мурзаєв, 1984, с. 81); *бердя* ‘велике каміння’; ‘скалистий обрив’ (Марусенко, 1968, с. 216); див. ще (Котович, 2020, с. 199; Котович, 2021, с. 29).

Бершадь (Вн.). Поселення відоме з 1459 р. (Маринович, 1989, с. 90). Його назву мотивовано назвою ріки *Бершадь*, тепер *Бершадка*, л. Дохни п. Південного Бугу. В історико-географічних документах від витoku до місця впадання ця ріка фіксувалася по-різному: *Бершадка*, *Берладинка*, *Бернадинка*; у верхів’ях – *Бережанка*; *Bersadam* (1579 р.); *Bercad* (перша пол. XVII ст.), *Бершадка* (XVII – поч. XVIII ст.); *Бершадки*; *Бернардынка*, *Бершадка* (1849 р.); *Бернардинка* (1875 р.), *Bernadynka*, *Bernardynka*, *Berszadka* (1880 р.), *Бершадка* або *Дохна*; *Бершадка*, *Бритавка* та ін. (Цілуйко, 1979, с. 46). Назву ріки *Бершадь* дослідники пов’язують із запозиченою з германських мов назвою риби *берш* ‘вид судака, окуня’ (Фасмер, 1986, с. 159–160), дооформленою суфіксом *-адь / -ядь* у збірній функції (Лучик, 2014, с. 43); див. ще (Котович, 2020, с. 199–200; Котович, 2021, с. 37).

Бібрка (Лв.). Містечко *Бібрка* (*Novabobrka*) з’явилося в документах XV ст. у зв’язку з отриманням магдебурзького права (Котович, 2000, с. 53). Базовою для творення назви поселення стала назва літописної ріки *Бібрка*, зафіксована в документах 1211 р.: *на рькоу Бобрькоу* (Стрижак, 1985, с. 20). Гідронім *Бібрка*, л. Дністра (Цілуйко, 1979, с. 52) утворено від апелятива *бобрь* ‘річковий бобер’ (Стрижак, 1985, с. 20); див. ще (Котович, 2020, с. 200; Котович, 2021, с. 38).

Бобринець (Крв.). Поселення вперше засвідчено в писемних документах 1767 р. (Маринович, 1989, с. 109) як слобода *Бобринець*, *Бобринцово*, *Бобринцева*, що дало підстави висувати припущення про відантропонімне походження назви. Відомі версії про заснування оселі конкретними особами: козаком Хомою *Бобриком*, графом Олексієм *Бобринським*, вихідцями з села *Великий Бобрик* на р. Кодимі чи *Старий Бобрик* на Житомирщині тощо (Голінатий, 2014, с. 11–13). Однак річка *Бобринка*, п. Сугоклії п. Інгулу л. Південного Бугу в документах XIX ст. названа *Бобринець* (Цілуйко, 1979, с. 59), тож припускаємо, що саме цей гідронім, мотивований апелятивом *бобер*, і став етимологічним астіонімом; див. ще (Котович, 2020, с. 200; Котович, 2021, с. 47).

Бобровиця (Чрн.). Час заснування поселення – XII ст. (Маринович, 1989, с. 110). Назву давнього містечка мотивовано назвою ріки *Боброви-*

ця, л. Трубежа л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 60). Її зафіксовано в документах XVII–XIX ст., а вже на картах кінця XIX ст., як і сьогодні, ріка поіменована *Бистрицею*. Назву *Бобровиця* мотивовано апелятивом *бобер*, а причина перейменування ріки з *Бобровиці* на *Бистрицю* залишається невідомою; див. ще (Котович, 2020, с. 201; Котович, 2021, с. 48).

Борзна (Чрн.). Поселення засноване в XVI ст. (Маринович, 1989, с. 118) на теренах давнього городища. Назва ріки *Борзна*, п. Дочі п. Дівиці л. Лошу л. Десни л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 64) стала мотивом для постання однойменного поселення. Гідронім походить від прикметника *борзий* ‘прудий, швидкий’ (Грінченко, 1958, с. 86); див. ще (Котович, 2020, с. 202; Котович, 2021, с. 54).

Буськ (Лв.). Літописна згадка 1097 р.: *и оусръте и Володарь бра Василковъ. оу Божьска (бужска)* (Стрижак, 1985, с. 21) стосується, очевидно, теперішнього міста *Буська*, хоч достовірно не відомо, чи в історичних документах засвідчене поселення, розташоване на ріці *Південний Буг*, чи *Західний Буг*. Гідронім *Буг* найчастіше пов’язують: 1) з адаптованим східними слов’янами германським географічним терміном **bak-* ‘потік, ручай’, давньонімецьким *bah, bach* ‘ручай’, якому відповідає східнослов. *Богъ*; 2) з праслов’янським **bogъ* ‘річка; вода-бог’, що під впливом польського мовлення набуло форми *Буг < Bóg*; 3) з праслов’янським **bugъ* ‘вигин, закрут’, пов’язаним з індоєвропейським **bheug(h)- / *bheug(h)-* ‘гнути, згинати’ та ін. (Лучик, 2014, с. 75); див. ще (Котович, 2020, с. 202; Котович, 2021, с. 65).

Буча (Кв.). 1630 р. поселення уже побутувало, хоч у документах 1397 р. зафіксоване не воно, а село *Яблунька* як частина майбутнього містечка. З 1898 р. відома залізнична станція *Буча*, а 1900 рік офіційно вважається часом заснування теперішнього міста (Маринович, 1989, с. 141). Його назву мотивовано назвою ріки *Буча*, л. Ірпеня п. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 79), а постання останньої вчені пов’язують з онімізацією географічного терміна *буча* ‘глибока яма в річці’, основа якого зводиться до звуконаслідування праслов’янського **buk-* / **bič-* ‘ричати, ревіти, гудіти, дзичжати’ (Мельничук, 1982, с. 285; Лучик, 2014, с. 86); див. ще (Котович, 2020, с. 202–203; Котович, 2021, с. 66).

Вільнянськ (Зп.). Засноване 1840 р. (Маринович, 1989, с. 184), поселення спочатку іменувалося *Софіївкою* і тільки з 1966 р. за назвою місцевої ріки *Вільнянки*, л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 108) отримало назву *Вільнянськ*. Гідронім пов’язують з топоосною *Вільн-* / *Вольн-*, тобто на українському мовному ґрунті варіанти назви *Вольная*, *Вільна*, назви порогів *Вільний*, *Вольний* (Лучик, 2014, с. 127) інтерпретують як ‘вільне русло’, де *вільне* / *вільний* ужито в одному зі значень: ‘який нічим не

обмежується, якому ніхто, ніщо не заважає'; 'якому ніщо не стоїть на перешкоді, якого ніщо не стримує'; 'який здійснюється легко, без труднощів'; 'такий, де немає тісноти; широкий, просторий' (Білодід, 1970, с. 673); див. ще (Котович, 2020 с. 203; Котович, 2021, с. 84).

Вовчанськ (Зп.). Поселення вперше засвідчено відомими історичними джерелами 1674 р. як *Вовчі Води* (Лучик, 2014, с. 132). Так тоді називалася і теперішня ріка *Вовча*, л. Айдару л. Сіверського Дінця (Цілуйко, 1979, с. 113), яка протікає через місто. Гідронім *Вовчі Води* / *Вовча* найчастіше асоціюється з апелятивом *вовк*. Проте вважаємо слушною думку С. Вербича, який не пов'язує цей гідронім із зоономеном *вовк* («оскільки *вовк* – це не водяна тварина»), а розглядає інші значення апелятива *вовк*, як-от: укр. діалектне (бойківське) 'гілка ялини, що росте вниз або збивається вкупу', 'рівний відросток, що відгалужується вбік від стовбура дерева', 'різновид орнаменту на вишивці', гуцульське *вовк* 'деталь ткацького верстата', наддністрянське *вовк* 'отвір у даху, через який проходить дим', поліське *вовк* 'жердина, прибита по діагоналі дахового схилу' тощо. У зв'язку з зазначеним учений устанавлює семантику гідронімооснови *Вовк* – *'річка з вигнутою (покрученою) течією' (Вербич, 2017, с. 296–299). В. Лучик припускає, що базове словосполучення *вовчі води* могло вживатися як у прямому, так і в переносному значенні – 'погані води' (Лучик, 2014, с. 132); див. ще (Котович, 2020 с. 203–204; Котович, 2021, с. 86).

Волноваха (Днц.). Поселення засноване 1881 р. (Маринович, 1989, с. 216). Його назву мотивовано назвою ріки *Мокра Волноваха*, п. Кальміусу (Цілуйко, 1979, с. 370). Опорний компонент *Волноваха* гідроніма *Мокра Волноваха* мотивовано російським прикметником *волновой* 'який створює хвилі, хвилястий' або *волноватий* 'дещо хвилястий' (Лучик, 2014, 331); див. ще (Котович, 2020, с. 204–205; Котович, 2021, с. 89).

Ворожба (См.). Нинішнє містечко *Ворожба* розташоване на ріці *Вир*, але в документах 1672 р. воно згадано як *Ворожба бѣлопольская на р. Ворожбѣ* (Іваненко, 2017, с. 64). Назву поселення мотивовано назвою ріки *Ворожба*, п. Сейму л. Десни л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 121). Мотивація ж самого гідроніма залишається затемненою. О. Трубочов припускає, що *Ворожба* – варіант дослов'янського *Воробжа* (Трубочев, 1968, с. 83). В. Лучик схильний уважати гідронім семантичним утворенням від праслов'янського **voržьba* 'щось пов'язане з ворожінням, чаклунством', похідним від **voržiti* < **vorgitei* 'кидати жереб' < **vergti* 'схилити, повертати' (Мельничук, 1982, с. 352, с. 427), тобто таким, який постав за відношенням до місця проведення язичницького культу воро-

жіння, чаклунства (Лучик, 2014, с. 139); див. ще (Котович, 2020, с. 205; Котович, 2021, с. 92).

Гнівань (Вн.). Поселення відоме з 1629 р. (Маринович, 1989, с. 297). Його назву, імовірно, мотивовано назвою ріки *Гнівань*, засвідченою на «Подробной карте Подольской губернии...», виданій у Тульчині 1825 р. (Цілуйко, 1979, с. 657). Походить назва ріки від апелятива *гнивь* ‘гниль, гнів’ < праслов’янське **gněvъ* ‘гниль, гній, отрута’ (Мельничук, 1982, с. 537). Сьогодні *Південний Буг* не має річки *Гнівань* як лівої своєї притоки, а це дає підстави дослідникам припускати можливість мотивації назви поселення не гідронімом, а: 1) утраченим географічним терміном **gněvanъ* ‘гниле місце’ (Шульгач, 2001, с. 142; Лучик, 2014, с. 156); 2) особовою назвою **Гневанъ* < *Гневомиръ* (первісно посесив на -**ь*) (Дика, 2009, с. 38); див. ще (Котович, 2020, с. 206; Котович, 2021, с. 106).

Дніпро (Днп.). Становлення сучасної назви пройшло довгий шлях. Найдавнішими поселеннями на території сьогоднішнього міста було прадавнє містечко *Стара Самарь*; козацькі займища *Таромське*, *Діївка*, паланкове місто *Новий Кодак*, слободи *Половиця*, *Мандриківка*, *Лоцманська Кам’янка* тощо. Упродовж 1776–1779 рр., 1802–1926 рр. поселення було *Катеринославом*; з 1797 р. до 1802 р. – *Новоросійськом*; з 1926 р. *Катеринослав* перейменовано на *Дніпро-Петровське*, *Дніпропетровське*, а від початку 30-их років ХХ ст. – *Дніпропетровськ*. З 1917 р. майже десять років за містом неофіційно закріпилася назва *Січеслав*. З 2016 р. офіційна назва – *Дніпро*. Її мотивовано гідронімом *Дніпро*.

Походження назви найбільшої й головної ріки України, відомої щонайменше з IV ст., має декілька тлумачень. Учені вказують на відображення в ній сарматської форми *dana* + *-ipr*; фракійської **dana-* + **ip-ro*; зіставляють компоненти *in-p*, *in-po* з гідронімом *Ina*, л. Прип’яті (коло Мозиря) та з гідронімом *Иуть*, л. Сожу (коло Гомеля); убачають у гідронімі балкано-скіфське словосполучення *Dana-apara* в знач. ‘задня ріка’, відповідно до давньоіндійського *aparas*, авестійського *apara-* ‘задній, більш віддалений’, або *dan* + *apr*, де скіфське *arp* відповідало осетинському *arf* ‘глибокий’, тобто ‘глибока ріка’ (Лучик, 2014, с. 185). Двочленною назвою вважав *Дніпро* В. Петров, розглядаючи компоненти *Дана-* та *-нар-*, *-пор-*, *пр-* у контексті інших відомих гідронімів: *Дон*, *Донець*, *Дністер*, *Дунай*, а також *Поріт*, *Пората* – *Претос* – *Прут*, *Напаріс* (Петров, 2013, с. 61–64). У багатьох дослідженнях ідеться про мотивацію першого компонента *Дон-*, *Дн-*, *Дун-* іранським, авестійським **dana*, *dani* ‘річка’, давньоіндійським *dani* ‘краплі води, роса’, а другого – індоевропейським **jebhros* / **jephros* ‘запліднювач’, тож *Дьньбрь* – ‘ріка-зволожувач’, ‘ріка, яка зволожує,

запліднює, дає життя' (Лучик, 2014, с. 185); див. ще (Котович, 2020, с. 206–207; Котович, 2021, с. 123).

Довжанськ (Лг.). Теперішнє місто засноване в кінці XVIII ст. як селище *Довжик-Орловський* (Маринович, 1989, с. 165). Назву поселення мотивовано назвою ріки *Довжик*, п. Великої Кам'янки п. Сіверського Дінця п. Дону (Цілуйко, 1979, с. 179). Гідронім утворено від прикметника *довгий*; див. ще (Котович, 2020, с. 207; Котович, 2021, с. 127).

Жовті Води (Днп.). Поселення засноване наприкінці XIX ст.; до 1957 р. – селище *Жовта Ріка* (Маринович, 1989, с. 412), з травня того року – місто *Жовті Води*. Назва міста утворена від однойменної ріки *Жовті Води*, як колись називали теперішню ріку *Жовту*, л. Інгульця п. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 197). Базовий гідронім мотивовано ознакою *жовтого* кольору води в річці; див. ще (Котович, 2020, с. 207–208; Котович, 2021, с. 148).

Залізне (Днц.). Поселення засноване 1894 р. (Маринович, 1990, с. 53) як хутір *Неліпівський*. Теперішню назву місто отримало 2016 р. від назви ріки *Залізна*, п. Кривого Торця п. Казенного Торця п. Сіверського Дінця п. Дону (Цілуйко, 1979, с. 204). Гідронім мотивовано прикметником *залізний* 'який містить у собі залізо, багатий на залізо' (Білодід, 1973, с. 189). Назва вказує на наявність залізної руди в береговому ґрунті або річковому дні; див. ще (Котович, 2020, с. 208; Котович, 2021, с. 150).

Золотоноша (Чрк.). Місто вперше згадане в історичних документах 1576 р. (Маринович, 1990, с. 56). Його назва утворена від однойменної ріки *Золотоноша*, л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 216). Гідронім мотивовано сполученням слів *золото* і *носити*, тобто 'золотоносна ріка'; 'водна артерія, дно якої покрите піском із домішкою слюди золотистого кольору'; див. ще (Котович, 2020, с. 208; Котович, 2021, с. 164).

Ірпінь (Кв.). Місто засноване у XIX ст. (Маринович, 1990, с. 83) на місці давнього хутора *Пилипів Потік*. Його теперішню назву утворено від однойменної ріки *Ірпінь*, п. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 224). Назву ріки мотивовано праслов'янським апелятивом **ryp-* / **гyp-* 'яма' (Трубачев, 1968, с. 254), рефлексами якого є староукраїнське *рипъ* 'обрив, провалля', 'рівчак', *рипа* 'промоїна, ритвина', 'берег річки', діалектне 'яр; заглиблення в ґрунті' (Гумецька, 1978, с. 293); див. ще (Котович, 2020, с. 208–209; Котович, 2021, с. 176).

Іршава (Зк.). Давнє поселення відоме з 1341 р. (Маринович 1990, с. 83). Його назву мотивовано назвою ріки *Іршава*, п. Боржави п. Тиси л. Дунаю (Цілуйко, 1979, с. 224). У гідронімі вчені вбачають іншомовний вплив: *jelša* 'вільха' (Галас, 1958, с. 68–69) – 'ріка, береги якої порослі вільхою', або *irch*, *irh*, *ereh*, *erich*, *irah* 'козел' – 'місцевість, де во-

дяться кози, козли' (Лучик, 2014, с. 236–237); див. ще (Котович, 2020 с. 209; Котович, 2021, с. 177).

Ічня (Чрн.). Поселення засноване в XIV ст. (Маринович, 1990, с. 85). Назву теперішньої ріки *Іченька*, л. Удаю п. Сули л. Дніпра, що стала мотивом для номінації поселення, в історичних джерелах засвідчено як *Ічня*, *Іченька*, *Ичня*, *Ичень*, *Иченка* (Цілуйко, 1979, с. 224). Гідронім пов'язують з давньотюркською дієслівною основою *іç-* 'пити', тобто 'придатна для пиття вода' (Лучик, 2014, с. 237); див. ще (Котович, 2020, с. 209; Котович, 2021, с. 178).

Кагарлик (Кв.). Давнє поселення засвідчене в джерелах 1142 р. як *Городець* (Маринович, 1990, с. 86). Основою для назви теперішнього міста стала назва ріки *Кагарлик*, п. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 224). Тюркський за походженням гідронім *Кагарлик* дослідники найчастіше виводять від *karga* 'ворон'; *карга* 'валун; накопичення валунів'; *карга*, *корга* 'кам'яниста річка'; *карага* 'тростник, тростниковий'; *kögär* 'робитися синім, блакитним' тощо (Лучик, 2014, с. 238); див. ще (Котович, 2020, с. 209–210; Котович, 2021, с. 179).

Кальміуське (Днц.). Заснування поселення припадає на 30-ті роки ХХ ст. (Маринович, 1990, с. 190), а сучасну назву місто отримало 2016 р. від назви ріки *Кальміус*, яка впадає в Азовське море (Цілуйко, 1979, с. 232) та засвідчена ще в античних джерелах V ст. до н. е. Гідронім *Кальміус* учені пов'язують з давньослов'янською основою *Кал-* (< давньоукраїнське *каль* < праслов'янське **kaľь* 'бруд, болото') і тюркським за походженням гідронімом *Міус* (< *міус*, *міюз* 'кут; ріг') (Лучик, 2014, с. 242–243); див. ще (Котович, 2020, с. 246; Котович, 2021, с. 183).

Конотоп (См.). З 1638 р. відома фортеця (Маринович, 1990, с. 191), а з 1649 р. – місто *Конотоп: ізъ города Конотопа* (Іваненко, 2017, с. 130), мотивом для іменування якого стала назва ріки *Конотоп*, п. Єзусу л. Сейму л. Десни л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 268). Гідронім утворено від географічного терміна *конотоп* 'болотисте, грузьке, непроїзне місце' (Мурзаєв, 1984, с. 288); див. ще (Котович, 2020, с. 211; Котович, 2021, с. 205).

Лиман (Днц.). Колишня слобода заснована 1667 р. козаками Ізюмського полку як поселення при сторожових вежах поблизу Торської фортеці (Маринович, 1990, с. 211). Твірною для назви теперішнього міста стала назва озера *Лиман*. Назву озера утворено від географічного терміна *лиман* 'затока з морською водою в гирлі річки або озеро поблизу моря' (Білодід, 1974, с. 485); 'розширене гирло ріки; велике й глибоке озеро, не заросле очеретом' (Грінченко, 1958, с. 359); див. ще (Котович, 2020, с. 138; Котович, 2021, с. 231).

Лохвиця (Пл.). Поселення відоме з 1320 р. (Маринович, 1990, с. 290). Через місто протікає ріка *Лохвиця*, п. Сули л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 327), назва якої змотивувала постання назви міста. Гідронім утворено від географічного терміна *локва* ‘невелике болото, калюжа’ (Мурзаев, 1984, с. 346); див. ще (Котович, 2020, с. 213; Котович, 2021, с. 235).

Мала Виска (Крв.). Поселення засноване в першій половині XVIII ст. (Маринович, 1990, с. 317). Його назва походить від назви ріки *Мала Вись*, л. Великої Висі л. Синюхи л. Південного Бугу (Цілуйко, 1979, с. 339). Генеза опорного компонента *Вись* не має загальноприйнятого пояснення. Учені розглядають зв’язок цієї основи з праслов’янським **vis-* ‘рідина; розливатися, текти’ < індоєвропейське **ueis-* / **uis* ‘мокрый, рідкий; плисти, текти і т. ін.’ (Лучик, 2014, с. 94) або **visēti* ‘висіти’ (Карпенко, 1973, с. 44–45); див. ще (Котович, 2020, с. 214; Котович, 2021, с. 244).

Мена (Чрн.). Прадавнє поселення відоме з 1066 р. (Маринович, 1990, с. 432), хоч сьогодні дослідники часом найвірогіднішої згадки про нього називають лише 1408 р. Назву міста мотивовано назвою ріки *Мена*, п. Десни л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 359). Гідронім *Мена* вчені пов’язують із праслов’янським **mēn-* / **min-* ‘зміна; те, що міняється’ < індоєвропейське **moi-n-* / **mei-n-* / **mi-n-* ‘мінати(ся)’ (Лучик, 2014, с. 324); див. ще (Котович, 2020, с. 214; Котович, 2021, с. 250).

Мерефа (Хрк.). Про побутування поселення свідчать історичні джерела 1595 р., а з XVII ст. відомо, що воно було поіменоване, як і тепер, *Мерефа* (Маринович, 1990, с. 343). Базовою для назви міста стала назва ріки *Мерефа*, п. Мозу п. Сіверського Дінця п. Дону (Цілуйко, 1979, с. 360). Етимологія гідроніма *Мерефа* не цілком прозора. Дослідники схильні зіставляти основу назви з праслов’янським **mьrks-* ‘меркнути’, пор. українське *мерехтити* ‘світити тремтливо, миготіти; ледь виднітися’, діалектне *мерхоть* ‘брижі на воді від бистрої течії’ (Мельничук, 1989, с. 445, с. 440–441; Лучик, 2014, с. 325); див. ще (Котович, 2020, с. 214; Котович, 2021, с. 251).

Міусинськ (Лг.). Поселення відоме з XVIII ст. (Маринович, 1990, с. 376); з XIX ст. іменувалося *Ново-Павлівкою*, *Новопавлівським*, з початку XX ст. об’єднане зі селищем *Штергрес*, з 1965 р. перейменоване на *Міусинськ*. Теперішня назва міста утворена від назви ріки *Міус* (Цілуйко, 1979, с. 366). Гідронім *Міус*, найвірогідніше, походить від тюркського географічного терміна **mījüz* / **münüz* ‘ріг’; **mujuš* / **muñus* ‘кут’, що вказує на відповідну ознаку русла річки (Отін, 1977, с. 41; Лучик, 2014, с. 329); див. ще (Котович, 2020, с. 214–215; Котович, 2021, с. 258).

Полтава (Пл.). Літописну *Л(ъ)таву* в Переяславській землі, згадану 1174 р. (*и переѣха Върсколь оу Лтавы*), дослідники розглядають то як

поселення, на теренах якого заснована теперішня *Полтава* (Стрижак, 1985, с. 83), то як утрачений гідронім. Назва поселення, утворена за схемою: *По + Лтава* → *Полтава*, зафіксована в історичних джерелах 1618 р. (Лучик, 2014, с. 384–385). У гідронімі *Л(ь)тава* – балто-слов'яно-германський корінь **lūt-* на позначення заболоченості, як у латинському *lūtum* ‘болото, грязь, гущ, глина’, *lūteus* ‘глинястий, глиняний, кальний, заболочений, пустий’; литовському *liūtynas* ‘калюжа’; індоєвропейському **lat* ‘вологий (грунт)’ (Стрижак, 1985, с. 83). В. Петров пов'язував назву поселення *Полтава* з невеликою річкою *Полтавкою*, притокою Ворскли, при гирлі якої місто засноване (Петров, 2013, с. 115); див. ще (Котович, 2020, с. 324; Котович, 2021, с. 324).

Помічна (Крв.). Поселення, засноване 1868 р. (Маринович, 1993, с. 69), перейняло на себе назву пристанційного селища *Помічна*. Його етимон – назва ріки *Помічна*, л. Чорного Ташлика л. Синюхи л. Південного Бугу (Цілуйко, 1979, с. 437). Генезу гідроніма вчені пояснюють посередництвом діалектизму *помок* ‘скріплені між собою в'язки горсток конопель, прикладених дерном і занурених у воду річки чи ставка для вимокання’ < *мочити*, *мокнути*, або географічним терміном *помош* ‘низовинне болотисте місце’ < *мох* (Лучик, 2014, с. 386); див. ще (Котович, 2020, с. 216; Котович, 2021, с. 325).

Рава-Руська (Лв.). Поселення відоме з 1455 р. (Маринович, 1993, с. 109). Опорний компонент назви мотивовано назвою ріки *Рава*. Гідроніми *Рава* вчені пов'язують з латинським *rava* ‘болотна вода’; словацьким *riava*, *rava* ‘гірський потік’ з покликанням на індоєвропейське **rōi* ‘спокійний’ (Лучик, 2014, с. 396). Про гідроніми з компонентом *Рав-* / *Ров-* розмірковував В. Петров: «До річкових назв, які знаходять собі пояснення в балтійських мовах, належить р. *Рава* (басейн р. Вісли); р. *Равка*, притока р. *Бзури*, з містом на ній *Рава* [...]. Цим назвам відповідає в балтійських мовах литовське *rova* ‘вода, яка лишається на полях і після водопілля’, латвійське *rāva* ‘болото, калюжа, стояча іржава вода’, *rāws* ‘болотяний’, *rāwene* ‘болото’ (Петров, 2013, с. 118); див. ще (Котович, 2020, с. 217; Котович, 2021, с. 335).

Ромни (См.). Літописний *градъ* уперше з'явився на сторінках давніх документів 1096 р.: *ко Ромну* (Стрижак 1985, с. 116). На початку XVIII ст. (1708 р.) засвідчена сучасна форма: *въ Ромнахъ, изъ Ромень* (Іваненко, 2017, с. 237). Назву поселення мотивовано назвою ріки *Ромен*, п. Сули л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 474). Гідронім *Ромен* дослідники пов'язують з балтійським *ratius*, *rotius* ‘тихий, спокійний’ < індоєвропейське **ort* (Лучик, 2014, с. 406); див. ще (Котович, 2020, с. 84–85; Котович, 2021, с. 349).

Сіверськ (Днц.). Поселення засноване на відомих з 1571 р. землях козацьких зимівників (Маринович, 1993, с. 187); 1913 р. назване *Ямою*, а 1973 р. перейменоване на *Сіверськ*. Назву міста мотивовано назвою ріки *Сіверський Донець*. Гідронім *Сіверський Донець* – поєднання опорного компонента *Донець* з індоєвропейською основою **dāni* ‘вода, річка’ (Стрижак, 1985, с. 52) та атрибутивного компонента *Сіверський*, похідного від етноніма *сѣвер(яне)* або хороніма *Сѣверь* ‘земля *сіверян*’ (Лучик, 2014, с. 492); див. ще (Котович, 2020, с. 218; Котович, 2021, с. 366).

Сквира (Кв.). Поселення засноване наприкінці XIV ст. Його назву мотивовано назвою ріки *Сквирка*, л. Росі п. Дніпра, яку в історичних джерелах зафіксовано ще як *Сквира-руда* (1597 р.), *Сквира* (1594 р.; 1789 р.) (Цілуйко, 1979, с. 506). Гідронім належить до утворень з основою литовського *skvirbinti* ‘проймає, стромляти, проколювати’, тобто ‘та, що проймає підвищений або кам’янистий ґрунт’ (Железняк, 1987, с. 101–102; Лучик, 2014, с. 432); див. ще (Котович, 2020, с. 218–219; Котович, 2021, с. 370).

Стрий (Лв.). Перша документальна згадка про *Стрий* відома з 1385 р. (Маринович, 1993, с. 239). Місто отримало своє ймення від назви ріки *Стрий*, п. Дністра (Цілуйко, 1979, с. 533), на березі якої розкинулося. Гідронім дослідники зіставляють з індоєвропейською основою **srou-* / **sreu-* / **sru-* ‘текти’ (Лучик 2014, с. 452). Міркування щодо цього гідроніма знаходимо у В. Петрова: «Річковій назві *Стрий* л. Дністра, як і р. Стир п. Прип’яті в балтійських мовах відповідають латвійське *strava* ‘течія’, *strave, straume* ‘потік’, *strauts* ‘ручай’, *straujš* ‘бистрий, швидкий’, литовське *srovė* ‘течія, потік, ручай’, *sterna, stirne* ‘річка’. У цьому зв’язку варто згадати українське *струміль*, *струмок*, старослов’янське *струя* (Петров, 2013, с. 118); див. ще (Котович, 2020, с. 220; Котович, 2021, с. 370).

Тальне (Чрк.). Поселення відоме з 1664 р. (Маринович, 1993, с. 260). Його назву мотивовано назвою ріки *Тальянка*, п. Гірського Тікичу п. Синюхи л. Південного Бугу, яка в історичних джерелах зафіксована ще як *Тальна* (Цілуйко, 1979, с. 533). Баземою для гідроніма стала лексема *таллий* ‘такий, який буває під час танення снігу, льоду; насичений вологою’ (Білодід, 1980, с. 27) зі знач. ‘та, що збільшується; «виростає» з інших’ (Железняк, 1987, с. 147–148; Лучик, 2014, с. 463); див. ще (Котович, 2020, с. 221; Котович, 2021, с. 397).

Тисмениця (ІФ). Літописну *Тисменицю* засвідчено в історичних джерелах 1144 р.: в *ТисмАничю* (*тисмяницю*) на ловы (Стрижак, 1985, с. 158). Назву поселення мотивовано назвою потоку *Тисмениця*, п. Во-

рони, який в атласі К. Куммерсберга, за спостереженням Д. Бучка, позначено, то як *Тисмениця*, то як *Мельницький*. Базовий гідронім міг бути мотивованим давньослов'янським **tismen*, *‘болотяна тиха річка’, пор. полабське *tsmeń* ‘болотисте місце’, або апелятивом **tesмень* < **tēs(k)teń* *‘вузька річка, стиснута (берегами) водна артерія’ (Бучко, 1990, с. 114; Вербич, 2017, с. 261–262); див. ще (Котович, 2020, с. 121; Котович, 2021, с. 405).

Ужгород (Зк.). Поселення засноване у IX ст. (Маринович, 1993, с. 319). Його назву мотивовано назвою ріки *Уж*, л. Лабірця п. Бодргу п. Тиси л. Дунаю (Цілуйко, 1979, с. 578) та утворено за схемою: ‘*Уж* + город’. Гідронім пов’язують з давньоукраїнським *ужь* ‘вид змії; мотузка’ або індоєвропейським **an-g* ‘гнути, кривити; гак’ з первісною семантикою ‘об’єкт вигнутої, викривленої форми’ (Лучик, 2014, с. 484); див. ще (Котович, 2020, с. 223–224; Котович, 2021, с. 415).

Устилуг (Вл.). Літописний *Оустилогъ* засвідчено в історичних джерелах 1150 р.: *на покормъ Оустилогъ* (Стрижак, 1985, с. 168). Складна назва, утворена поєднанням географічного терміна *устя* та гідроніма *Луг*, п. Західного Бугу п. Вісли (Цілуйко, 1979, с. 328). Поселення розміщене біля впадіння р. *Луг* (*Луга*) до Західного Бугу. Звідси й безпосередня мотивація назви: ‘поселення біля *устя* р. *Луг*’ (Шульгач, 2001, с. 141). Гідронім *Луг* мотивовано апелятивом *луг* ‘ліс на низовині; низовина, поросла лісом’ (Грінченко, 1958, с. 379); ‘поросла травою і кущами лука, що використовується як пасовисько та сіножат’ (Білодід, 1974, с. 552) або діалектним *лог* ‘заглиблення в рельєфі; яр з пологими зарослими схилами; широка низина; орна земля, яку перестали обробляти’ (Мельничук, 1989, с. 278); див. ще (Котович, 2020, с. 224–225; Котович, 2021, с. 420).

Хорол (Пл.). Назву поселення (або назву водойми) засвідчено в історичних документах 1111 р.: *на Хороль* (Стрижак, 1985, с. 171). Ойконім мотивовано назвою ріки *Хорол*, п. Псла л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 593). Дослідники наводять низку апелятивів, що могли слугувати мотивом для творення гідроніма: іранське *‘ко-роль*’ ‘краснокутний’; староперське *Haraiva-*, новоперське *Harē-*, похідні від **ser* ‘пливти, текти’; давньосербське *хрьль* ‘швидкий’; іранське *har-* ‘текти’; тюрко-монгольське *qara / xara* ‘чорний’; тюркське *карол* ‘чорний (хлопчик)’ та ін. (Стрижак, 1985, с. 171); див. ще (Котович, 2020, с. 225; Котович, 2021, с. 430).

Шостка (См.). 1737 р. на землях селища *Локотки*, заснованого в другій половині XVI ст., виник посад *Шостка* (Маринович, 1993, с. 450). Назву поселення мотивовано назвою ріки *Шостка*, п. Десни

л. Дніпра (Цілуйко, 1979, с. 626); гідронім, найвірогідніше, походить від діалектизму *шост* ‘жердина’, польського *szost* ‘довга окута жердина для відштовхування човнів або плотів’ (Мельничук, 1989, с. 454; Лучик, 2014, с. 522) або від мікротопоніма **Ше(о)стка*, похідного від географічного терміна *шостка* ‘міра землі 11–13 десятин (12–14 га)’ (Іваненко, 2017, с. 306); див. ще (Котович, 2020, с. 226; Котович, 2021, с. 453).

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Отже, низку сучасних українських астіонімів мотивовано гідронімами. Така мотивація є ближньою зоною інтерпретації генези назви поселення. Дальня зона інтерпретації – мотивація самого гідроніма. В назві водного об’єкта простежено праслов’янські, а також фракійські, іллірійські, кельтські, германські мовні впливи. Дослідження етногенезу слов’ян, здійснюване В. Петровим, спонукало вченого висновкувати, що «часто лише назви місцевості й річок дають змогу пізнати давнину в таких неосязних її глибинах, від яких до наших днів інших відомостей не збереглося» (Петров, 2013, с. 114).

Методика ономастичних досліджень, запропонована В. Петровим, за якої назву беремо не окремо, а розглядаємо у зв’язку з іншими онімами, локалізованими в межах певного простору, спонукає відмовитися від епізодичного та часткового вивчення поодиноких, взятих ізольовано назв. Це уможливило дослідження відгідронімних ойконімів України не тільки в ономастичному, але й лінгвокультурологічному аспекті.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

- Андрєєв, В. М. (2012). *Віктор Петров. Нариси інтелектуальної біографії вченого*. Дніпропетровськ : Герда.
- Білодід, І. К. (Ред.). (1970–1980). *Словник української мови: в 11 т.* Київ : Наукова думка.
- Бучко, Д. Г. (1990). *Походження назв населених пунктів Покуття*. Львів : Світ.
- Вербич, С. О. (2017). *Гідронімія басейну Дністра*. Луцьк : Терен.
- Галас, К. Й. (1958). З топоніміки Закарпаття. *Наукові записки Ужгородського державного університету*, XXXI, 56 – 81.
- Голінатий, О. П. (2014). Походження назви міста Бобринець. *Магістеріум*, 57, 11 – 13.
- Грінченко, Б. (Ред.). (1958–1959). *Словарь української мови: у 4 т.* Київ : Вид-во АН УРСР.
- Гумецька, Л. Л. (Ред.). (1977–1978). *Словник староукраїнської мови XIV–XV ст. : у 2 т.* Київ : Наукова думка.

Дика, Л. Л. (2009). *Ойконімія Східного Поділля (XIV–XX ст.)*. (Дис. канд. філол. наук). Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка, Тернопіль.

Железняк, І. М. (1987). *Рось і етнолінгвістичні процеси Середньонадні-пряньського Правобережжя*. Київ : Наукова думка.

Іваненко, О. В. (2017). *Назви поселень Сумщини*. Київ : КММ.

Карпенко, Ю. О. (1964). Особливості гідронімного словотвору (на матеріалі назв річок Чернівецької області). *Українська діалектологія і ономастика*, 185–193.

Котович, В. (2000). *Походження назв населених пунктів Опілля*. Дрогобич : Відродження.

Котович, В. (2020). *Ойконімія України як лінгвокультурний феномен*. Дрогобич : Посвіт.

Котович, В. (2021). *Назви міст України: лінгвокультурологічний словник*. Дрогобич : Посвіт.

Лучик, В. В. (2014). *Етимологічний словник топонімів України*. Київ : Академія.

Маринович, О. М. (Ред.). (1989–1993). *Географічна енциклопедія України: в 3 т.* Київ : УРЕ ім. М. П. Бажана.

Марусенко, Т. А. (1968). Матеріали к словарю украинских географических апеллятивов (названия рельефов). *Полесье*, 206–255.

Мельничук, О. С. (Ред.). (1982–2012). *Етимологічний словник української мови: в 7 т.* Київ : Наукова думка.

Мурзаев, Э. М. (1984). *Словарь народных географических терминов*. Москва : Мысль.

Отін, Є. С. (1977). *Гідроніми Східної України*. Київ – Донецьк : ВШ.

Петров, В. П. (1972). *Етногенез слов'ян*. Київ : Наукова думка.

Петров, В. (2013). Найдавніші назви річок України. *Розвідки*, 3, 114 – 122.

Стрижак, О. С. (Ред.). (1985). *Етимологічний словник літописних географічних назв Південної Русі*. Київ : Наукова думка.

Трубачев, О. Н. (1968). *Названия рек Правобережной Украины: Словообразование. Этимология. Этническая интерпретация*. Москва : Наука.

Фасмер, М. (1986–1987). *Этимологический словарь русского языка: в 4 т.* Москва : Прогресс.

Цілуйко, К. К. (Ред.). (1979). *Словник гідронімів України*. Київ : Наукова думка.

Шульгач, В. П. (2001). *Ойконімія Волині*. Київ : Кий.

REFERENCES

Andriev, V. M. (2012). *Viktor Petrov. Narysy intelektualnoi biohrafii vchenoho* [Victor Petrov. Essays on the intellectual biography of the scientist]. Dnipropetrovsk : Herda. [in Ukrainian]

Bilodid, I. K. (Red.). (1970–1980). *Slovyk ukrainskoi movy: v 11 t.* [Dictionary of the Ukrainian language] Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian]

Buchko, D. H. (1990). *Pokhodzhennia nazv naselenykh punktiv Pokuttia* [The origin of the names of settlements Pokuttya]. Lviv : Svit. [in Ukrainian]

Verbych, S. O. (2017). *Hidronimiia baseinu Dnistra* [Hydronymy of the Dniester basin]. Lutsk : Teren. [in Ukrainian]

Halas, K. Y. (1958). Z toponimiky Zakarpattia [From the toponymy of Zakarpattia]. *Naukovi zapysky Uzhhorodskoho derzhavnoho universytetu, XXXV*, 56–81. [in Ukrainian]

Holinatyi, O. P. (2014). Pokhodzhennia nazvy mista Bobrynets [Origin of the name of the city Bobrynets]. *Mahisterium*, 57, 11–13. [in Ukrainian]

Hrinchenko, B. (Red.). (1958–1959). *Slovar ukrainskoi movy: u 4 t.* [Dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv : Vyd-vo AN URSR. [in Ukrainian]

Humetska, L. L. (Red.). (1977–1978). *Slovnnyk staroukrainskoi movy XIV–XV st.: u 2 t.* [Dictionary of the Old Ukrainian language of the XIV-XV centuries]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian]

Dyka, L. L. (2009). *Oikonimiia Skhidnoho Podillia (XIV–XX st.)* [Oikonymy of Eastern Podillya (XIV-XX centuries)]. (Dys. kand. filol. nauk). Ternopil'skyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka, Ternopil. [in Ukrainian]

Zheliezniak, I. M. (1987). *Ros i etnolinhvistychni protsesy Serednonaddnyprianskoho Pravoberezhzhia* [The Ros ethnolinguistic processes of the Middle Dnieper Right Bank also grew]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian]

Ivanenko, O. V. (2017). *Nazvy poselen Sumshchyny* [Names of visits to Sumy region]. Kyiv : KMM. [in Ukrainian]

Karpenko, Yu. O. (1964). Osoblyvosti hidronimnoho slovotvoru (na materialy nazv richok Chernivetskoj oblasti) [Features of hydronymic word formation (based on the names of rivers of Chernivtsi region)]. *Ukrainska dialektolohiia i onomastyka*, 185 – 193. [in Ukrainian]

Kotovych, V. (2000). *Pokhodzhennia nazv naselenykh punktiv Opillia* [Origin of names of settlements of Opillia]. Drohobych : Vidrodzhennia. [in Ukrainian]

Kotovych, V. (2020). *Oikonimiia Ukrainy yak linhvokulturnyi fenomen* [The oikonomy of Ukraine as a linguistic and cultural phenomenon]. Drohobych : Posvit. [in Ukrainian]

Kotovych, V. (2021). *Nazvy mist Ukrainy: linhvokulturolohichnyi slovnyk* [Names of cities of Ukraine: linguo-cultural dictionary]. Drohobych : Posvit. [in Ukrainian]

Luchyk, V. V. (2014). *Etymolohichnyi slovnyk toponimiv Ukrainy* [Etymological dictionary of toponyms of Ukraine]. Kyiv : Akademiia. [in Ukrainian]

Marynovych, O. M. (Red.). (1989–1993). *Heohrafichna entsyklopediia Ukrainy: v 3 t.* [Geographical encyclopedia of Ukraine]. Kyiv : URE im. M. P. Bazhana. [in Ukrainian]

Marusenko, T. A. (1968). Materyaly k slovari ukraïnskykh heohrafycheskykh apelliatyvov (nazvanyia relefov) [Materials for the dictionary of Ukrainian geographical appellatives (names of reliefs)]. *Polese*, 206–255. [in Russian]

Melnichuk, O. S. (Red.). (1982–2012). *Etymolohichnyi slovnyk ukrainskoi movy: v 7 t.* [Etymological dictionary of the Ukrainian language]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian]

Murzaev, E. M. (1984). *Slovar narodnykh heohrafycheskykh termynov* [Dictionary of folk geographical terms]. Moskva : Mysl. [in Russian]

Otin, Ye. S. (1977). *Hidronimy Skhidnoi Ukrainy* [Hydronyms of Eastern Ukraine]. Kyiv – Donetsk : VSh. [in Ukrainian]

Petrov, V. P. (1972). *Etnohenez slovia*n [Ethnogenesis of the Slavs]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian]

Petrov, V. (2013). Naidavnishi nazvy richok Ukrainy [Ethnogenesis of the Slavs]. *Rozvidky*, 3, 114–122. [in Ukrainian]

Stryzhak, O. S. (Red.). (1985). *Etymolohichnyi slovnyk litopysnykh heohrafichnykh nazv Pivdennoi Rusi* [Etymological dictionary of chronicle geographical names of Southern Russia]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian]

Trubachev, O. N. (1968). *Nazvanyia rek Pravoberezhnoi Ukrainy: Slovoobrazovanye. Etymolohyia. Etnycheskaia interpretatsyia* [The names of the rivers of the Right-Bank Ukraine: Word formation. Etymology. Ethnic interpretation]. Moskva : Nauka. [in Russian]

Fasmer, M. (1986–1987). *Etymolohycheskyi slovar russkoho yazyka: v 4 t.* [Etymological dictionary of the Russian language] Moskva: Prohress. [in Russian]

Tsiluiko, K. K. (Red.). (1979). *Slovnyk hidronimiv Ukrainy* [Dictionary of hydronyms of Ukraine]. Kyiv : Naukova dumka. [in Ukrainian]

Shulhach, V. P. (2001). *Oikonimiia Volyni* [Oikonymy of Volyn]. Kyiv : Kyi. [in Ukrainian]